

Newroz

Direnif ve Yeniden Doguf

Gulay Tekin

Newroz: Bir Halkın
Direniş Hafızası

Mülkiye Birtane

Newroz, Kadın
ve Ulusal Birlik

Berivan Altan

Demirci Kawa'lardan
Çağdaş Kawa'lara Newroz

Fatime Üzül Levent

Ninhursag'tan Newroz'a
Govend ve Carl Gustav
Jung Arketipleriyle
Kürtlerde Tarihsel Direnç

Hatice Öncü

Bir Kadın Hangi Tarihsel
Koşulda Bedenini Ateşe
Vermeyi Bir Söz Biçimi Olarak
Seçer?

Sakine Esen Yılmaz

Feminist Dayanışmanın
Sınırları: Savaş, Sessizlik ve
Avrupa

İÇİNDEKİLER

1

Newroz: Bir Halkın Direniş Hafızası

Gülay Tekin

5

Newroz, Kadın ve Ulusal Birlik

Mülkiye Birtane

9

Demirci Kawa'lardan Çağdaş Kawa'lara Newroz

Berivan Altan

19

Ninhursag'tan Newroz'a Govend ve Carl Gustav Jung Arketipleriyle Kürtlerde Tarihsel Direnç

Fatime Levent Üzül

22

Bir Kadın Hangi Tarihsel Koşulda Bedenini Ateşe Vermeyi Bir Söz Biçimi Olarak Seçer?

Hatice Öncü

28

Feminist Dayanışmanın Sınırları: Savaş, Sessizlik ve Avrupa

Sakine Esen Yılmaz

Newroz: Bir Halkın Direniş Hafızası

Gülay Tekin-22 Mart 2026

1982 Newroz’unda Diyarbakır zindanında üç kibrit çöpünün saçtığı kıvılcımla direniş ateşini yakan Mazlum Doğan’ın eylemi de tarihsel bir dönüm noktası olmuştur. Demirci Kawa’dan çağdaş Kawa olarak anılan Mazlum Doğan’a uzanan bu tarihsel hat, her kıvılcımın bir halk için uyanış, bir tarih için hatırlatma ve mücadele için yol gösterici bir ışık olmuştur

Tarih bazen küçük bir kıvılcımla yön değiştirir. Mezopotamya’nın kadim topraklarında her bahar yakılan Newroz ateşi, işte o kıvılcımın yüzyıllardır sönmeyen hafızasıdır. Bu ateş yalnızca doğanın uyanışını değil; zulme karşı ayağa kalkan insan iradesinin, bastırılmak istenen bir halkın hafızasının ve özgürlük arayışının da yeniden doğuşunu simgeler. O, karanlığa karşı yakılmış bir direniş ateşi, sarsılmaz bir inancın adıdır.

Yüzyıllar boyunca mitolojilerde, destanlarda ve halk anlatılarında yer bulan Newroz’un kökleri Mezopotamya’nın binlerce yıllık tarihine uzanır. İnsanlık tarihinin ilk büyük uygarlıklarının ortaya çıktığı bu topraklarda baharın gelişi, yaşamın yeniden doğuşu olarak kabul edilirdi. Sümerler, Babiller ve Asurlular için bahar aynı zamanda yeni yılın başlangıcıydı. Babil’de kutlanan Akitu Bayramı, doğanın yeniden düzen bulmasını ve yaşamın tazelenmesini simgelerdi. Hitit ve Hurri mitolojilerinde ise fırtına tanrısı Teşup’un ejderha İlluyanka’yı yenmesi, kaosun ve karanlığın sona ermesini simgeleyen bir anlatı olarak yer alırdı.

Êzidî geleneğinde doğanın canlanması, güneş ve ateş sembolleri kutsal anlamlar taşır; bazı anlatılara göre Tanrı’nın meleği olan Melekê Tawûs’un 21 Mart’ta yaratıldığına

inanılır. Benzer biçimde Yarsanizm (Ehl-i Hak) inancında doğa döngülerinin kutsallığı ve zamanın ruhsal dönüşümle bağlantısı önemli bir yer tutar. Mazdaizm'e göre ise Tanrı'nın ateşi 21 Mart'ta yaratılmış ve bu tarih yeryüzünün yaratılış sürecinin başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

Mezopotamya mitolojilerinde doğanın canlanması çoğu zaman bereket ve yaşamı temsil eden tanrıçalar aracılığıyla anlatılır. Sümer mitolojisinde aşkın, bereketin ve yaşamın sembolü olan Inanna'nın yeryüzünü yeniden canlandığına inanılırdı. Sümerler bu kutlamalara "Zagmug Bayramı" adını verirlerdi. Anadolu ve Akdeniz mitolojisinde ise Demeter ile Persephone anlatısı doğanın yeniden canlanmasını simgeler. Persephone'nin yeraltından yeryüzüne dönüşü, karanlık kış döneminin sona ermesini ve toprağın yeniden yeşermesini ifade eder. Farklı uygarlıklara ait bu anlatılar, doğanın her baharda kendini yeniden kurduğunu anlatan ortak bir kültürel hafızayı ortaya koyar.

Bu mitolojik anlatılar zamanla toplumsal hafızada direnişle birleşmiş ve Newroz yeni bir anlam kazanmıştır. Demirci Kawa'nın zalim Dehak'a karşı başlattığı başkaldırı, bu dönüşümün en güçlü sembollerinden biri hâline gelmiştir. Rivayete göre zalim Asur kralı Dehak'ın omuzlarında yaralar çıkmıştır. Yaraların iyileşmesi için hekimler her gün iki Kürt gencinin beynini yaralara sürmesini ister. Ancak yaralar sürekli çıkmaya ve daha çok genç kurban edilmeye devam eder. Bu tiranlık, karanlık bir düzeni temsil eder; toplum üzerinde korku ve boyun eğme kültürü yaratır. Ancak bir noktada bu zulme karşı bir isyan doğar. Demirci Kawa, yalnızca bir birey olarak değil, halkın vicdanını ve öfkesini temsil eden bir figür olarak ortaya çıkar. Elindeki çekici Dehak'a indirirken yalnızca bir zorbanın sonunu getirmez; aynı zamanda bir halkın özgürlük arayışının ateşini yakar.

Bu direniş hafızası tarih boyunca farklı dönemlerde yeniden hayat bulmuştur. Kürtlerin kimlik, dil ve kültür üzerindeki baskılara karşı geliştirdiği mücadele içinde Newroz sadece kültürel değil; güçlü bir politik ve toplumsal anlam kazanmıştır. Uzun yıllar boyunca yasaklanmaya ya da içeriği değiştirilerek dönüştürülmeye çalışılmış, her şeye rağmen halkın kolektif hafızasında direnişin ve varoluşun sembolü olarak yaşamayı sürdürmüştür. 1982 Newroz'unda Diyarbakır zindanında üç kibrit çöpünün saçtığı kıvılcımla direniş ateşini yakan Mazlum Doğan'ın eylemi de tarihsel bir dönüm noktası olmuştur. Demirci Kawa'dan çağdaş Kawa olarak anılan Mazlum Doğan'a uzanan bu tarihsel hat, her kıvılcımın bir halk için uyanış, bir tarih için hatırlatma ve mücadele için yol gösterici bir ışık olmuştur.

Ateş, insanlık tarihinin en eski sembollerinden biri olarak bilgiyi, aydınlığı, bereketi ve yaşamın yeniden doğuşunu temsil eder. Mezopotamya'nın kadim tarihinde "ocak", dişil bir enerjinin yaşamı örgütlediği kutsal bir merkez olarak görülür. Ocak ilk komünal yapıdır. Ateş kutsaldır, köz rahimdir. Ocağın içinde, bir ana rahmi sessizliğiyle saklanan o sönmez köz, biyolojik varoluşun ötesine geçerek bir halkın kültürel mirasını ve tarihsel birikimini yarınlara taşıyan sarsılmaz bir bağ oluşturur. Kadın, binlerce yıl boyunca bu ocağın başında dili, hafızayı ve toplumsallığı canlı tutarak medeniyetin ilk etik kodlarını inşa etmiştir. Bu bağlamda ateş, kadının ellerinde toplumsallaşan ve hayatı kutsayan bir mucizeye dönüşmüştür.

Ancak bu yaşatan ve dönüştüren ateş, sömürgeci aklın dayattığı inkâr ve sessizlik karanlığına karşı radikal bir kopuşun sembolüne de evrilmiştir. Zekiyelerin, Rahşanların, Semaların, Ronahilerin ve Berivanların bedenlerinde yaktıkları isyan ateşi; zulmün dayattığı sessizliğe, inkâra, yasaklara ve yok sayılmaya karşı bilinçli ve sarsıcı bir politik itirazdır. Tenlerinde parlayan her alev, sömürgeci karanlığın dokusunu yırtan bir hakikat ışığı; her kıvılcım ise bir halkın küllerinden yeniden doğuşunun varoluşsal ve somut göstergesidir.

Newroz'un ışığında yükselen bu alev hem kadınların politik özneleşmesini hem de toplumsal uyanışı somutlaştırır. Bu bağlamda Kürt kadının politik özneliği, "küllerinden yeniden doğuşun" sosyolojik kanıtı olarak görülebilir. Kadınlar, kendi bedenlerini ve emeklerini birer direniş odağına dönüştürerek sömürgeciliğin dayattığı "ölüm siyasetine" karşı Newroz'un diriltici gücüyle "yaşam siyasetini" inşa etmişlerdir. Bu inşa yalnızca bir direniş değil; kölelikten arındırılmış, eşitlikçi ve özgür bir toplumsallığın, yeni bir yaşamın kadının elleriyle ilmek ilmek dokunmasıdır.

Kadınlar, tarihsel birikim ve örgütlü deneyimlerle kendi hakikatlerine ve varoluşlarının anlamına doğru cesur bir yolculuğa çıkmıştır. Geçmişin direnişleri, özgürlük tutkusunu kolektif bir güce dönüştürmüş; kadınların yaşamı anlamlandırma ve özgürlüklerini somutlaştırma iradesini büyütüştür. Biriken deneyimler, kadınların yalnızca kendi özgürlüklerini değil, savaşların, krizlerin ve kırılğan toplumsal zeminlerin yaşandığı dünyada yeni bir toplumsal yaşamın inşasına öncülük etmesini sağlamıştır. Bu kararlılık, Rojava'da kadının öncülüğünde kastçı zihniyete karşı verilen mücadelede gerçekleşen devrimle somutlaşmış ve alternatif bir toplum modeli olarak toplumsal dönüşümün örneğini yaratmıştır.

Bugün Newroz meydanlarında yanan ateş, parçalanmış bir coğrafyanın üzerinde birliğin, özgürlüğün ve onurlu bir geleceğin simgesi olarak yükselir. Küllerinden yükselen her can, yeni bir yaşamın kadının elleriyle ve “Jin, Jiyan, Azadî” felsefesiyle örülebileceğini gösterir.

8 Mart'ın mor direnişi, 21 Mart'ın kızıl Newroz ateşiyle birleşir. Sokakları zılgıtlarıyla çınlatan, kimliğini ve bedenini sömürgeci-ataerkil kuşatmadan kurtaran kadın; halkın kaderini değiştiren toplumsal özgürlük ruhuyla bütünleşir. 8 Mart'ta örülen eşsiz direniş ağları, 21 Mart'ta Newroz ateşinin etrafında devasa bir halk halkasına dönüşür. Kadın özgürlüğü ile toplumun özgürlüğü arasındaki kopmaz bağ, bu örgütlü irade sayesinde görünür hâle gelir.

Newroz alanlarında her sembol, her renk ve her söz derin bir anlam taşır. Yakılan ateşler, giyilen kıyafetler, çekilen zılgıtlar, söylenen türküler ve atılan sloganlar yalnızca bir kutlamanın parçası değildir; halkların hafızasında biriken direnişin, kimliğin ve özgürlük iradesinin ifadesidir. Kadının ellerinde harlanan Newroz ateşi, toplumsal hafızayı küllerinden yeniden yükseltir.

Kürtler için Newroz her zaman yeni başlangıçların tarihidir. Bugün de Newroz meydanları, barışın ve demokratik toplumun inşasına yönelik taleplerin yükseldiği toplumsal referandum alanlarına dönüşmüştür. Öcalan'ın başlattığı demokratik toplum umudunun halklar tarafından güçlü sahiplenilmesi ve Öcalan'ın fiziki özgürlüğünün sağlanması bu tarihsel anlamı daha da derinleştirecektir.

Bu Newroz'un; halklara yeni bir başlangıcın müjdecisi olması dileğiyle... Newroz ateşi barışın, özgürlüğün ve demokratik bir toplumun kurulacağı yarınları aydınlatsın.

Newroz ateşi, özgürlüğün nefesi, direnişin ışığı ve halkların yeniden doğuşu olsun!

Newroz pîroz be!

Newroz, Kadın ve Ulusal Birlik

Mülkiye Birtane-22 Mart 2026

2026 Newroz'u birlik, barış ve demokratik çözüm tartışmalarının yanı sıra Ortadoğu ve Kürdistan'da yaşanan savaşlar açısından önceki yıllara göre daha kritik bir dönemde gerçekleşmektedir. Bu Newroz, her türlü baskı ve savaş politikalarına karşı özgürlük talebinin yükseltildiği bir iradenin ifadesi olarak "Newroza Azadî û Yekîtiya Demokratik" ve "Özgürlük ve Demokrasi Newroz'u" şiarıyla kutlanmaktadır

Ortadoğu hegemonik güçler tarafından yeniden şekillendirilmek istenirken, bu coğrafyada yaşayan halklar ve inanç grupları da büyük umutlarla özgür bir gelecek için Newroz'u karşılamaktadırlar. Kürt kadınlar da 2026 Newrozunu tıpkı 8 Mart'ta olduğu gibi yıllardır vermiş oldukları eşitlik ve özgürlük mücadelesi ruhuyla kutluyorlar.

Newroz, bin yıllar önce zalim Dehak'a karşı zafer kazanan Demirci Kawa'nın direnişinden, yirminci yüzyılın sonlarına doğru aynı direnişle despotik rejime karşı koyan çağdaş Kawa "Mazlum Doğan'ın" ve ardılları Zekiye Alkan, Raşan Demirel, Sema Yüce ve Avrupa'da Ronahî ile Bêrîvan'ın eylemleriyle Kürt halkına bırakılan mirasla bugüne taşınmıştır. Zalime karşı başkaldırıyı, özgürlüğü, direnişi ve küllerinden yeniden doğuşu simgeleyen bu tarihî gün, zaman içerisinde bir kültürel ve siyasi bayrama dönüşmüştür. Artık politik bir direniş ritüeli ve diriliş günü olarak kabul edilen Newroz, aynı zamanda barış, kardeşlik ve toplumsal birlikteliği de ifade etmektedir. Newroz'da yakılan kutsal ateşin sıcaklığı, aydınlığı ve etrafında toplanma durumu; paylaşımı, ortaklaşmayı ve "birliği" sembolize etmektedir.

2026 Newroz'u birlik, barış ve demokratik çözüm tartışmalarının yanı sıra Ortadoğu ve Kürdistan'da yaşanan savaşlar açısından önceki yıllara göre daha kritik bir dönemde gerçekleşmektedir. Bu Newroz, her türlü baskı ve savaş politikalarına karşı özgürlük talebinin yükseltildiği bir iradenin ifadesi olarak "Newroza Azadî û Yekîtiya Demokratik" ve "Özgürlük ve Demokrasi Newroz'u" şiarıyla kutlanmaktadır. Böylece özgürlük ve eşitlik ruhuyla, barış ve birlik talebinin yükseltilmesiyle günümüzdeki anlamını bulacak olan Newroz, Kürt kadınların öncülüğünde Kürtlerin demokratik birliğine olan inancı da güçlendirecektir.

Bu kritik kaos ortamında Kürtlerin coğrafyasını bölen egemenlere karşı, araya konulan sınırları verdikleri ağır bedel ve mücadeleleriyle anlamsızlaştıran Kürt halkı, aslında tabanda ulusal birliğini oluşturmanın zeminini hazırlamıştır. Bunu gerçekleştiremeyen siyasi yapılar artık bu gerçekliğe göre davranmak zorundadır. Tam da bu noktada Kadın Özgürlük Hareketi, Kürt ulusal birliği çalışmalarında kadının özgür iradesinin belirleyici olduğuna inanarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Kürdistan'ı yüz yıl önce Türkiye, İran, Irak ve Suriye arasında paylaştıran hegemonik güçler bugün yine hedeflerinin merkezine alarak saldırı ve savaş alanına çevirmişlerdir. Önce Irak ve Suriye, şimdi de İran'a müdahale edilmektedir. Dünyaya barış getirme adına her yeri savaş alanına çeviren ABD'nin küresel hâkimiyet hevesi planından tek tek nasibini alan ulus devletler olurken, ne yazık ki Ortadoğu'da en çok Kürdistan etkilenmektedir. Bu planda ortaya çıkan sonuçlarla ulus devletlerin artık bir garantilerinin olmadığı gerçeği ispatlanmış olup, insanlara kan ve yıkımdan başka bir şey getirmediği görülmüştür. Uluslararası hukukun hiçe sayıldığı bu savaşlara karşı ancak Abdullah Öcalan'ın sunduğu gerçek anlamdaki bir demokratik sistemin durabileceği kaçınılmazdır. Bu yüzden ne hegemonik ne de despotik yönetimlerin insanlara huzur ve rahatlık vereceğini söylemek mümkündür. ABD'nin demokrasi getireceğim dediği tüm ülkeler kaos batağına saplanmış olarak sorunlarla boğuşmaktadır.

Tüm halkların statü sahibi olduğu Ortadoğu coğrafyasının en kalabalık ve kadim halkı olan Kürtlerin statüsüz bırakılması ve yok sayılmasının bölgeye huzur ve istikrar getirmeyeceği de açıktır. Bu nedenle huzur ve barışın hayat bulması ancak demokratik ve özgür bir yaşamın sağlanması, Kürt sorununun demokratik çerçevede çözülmesi ve kalıcı bir statüye kavuşmasıyla mümkün olacaktır.

Paylaşım savaşından sonra sadece toprak değil, Kürdistan halkları, özellikle de Kürt halkının aralarında oluşturulan suni sınırlarla aileler, akrabalar, aşiretler; bir bütün olarak toplum parçalanmıştır. Her türlü baskı ve güvenlik önlemleriyle birçok halk ve inanç grupları yok olurken, güçlü bir dil ve kültür yapısına sahip olan ve kendilerini korumayı başaran tek halk Kürtler olmuştur. Ancak önlem alınmadığı takdirde diğer halkların yaşadığı sonla karşı karşıya kalma tehlikesi de devam etmektedir. Bu tehlikenin önüne geçmek için tek çarenin Kürtler arası “birlik” olduğu her kesim tarafından kabul edilmektedir.

Bu konu geçmişten günümüze tüm Kürdî kesimlerin gündeminde yerini korumuş ve defalarca da girişim ve çabalar olmasına rağmen bir türlü gerçekleşmemiştir. Ancak çeşitli nedenlerden kaynaklı kesintiye uğrayan bu çalışma, son süreçte gelişen tehlikelere karşı “Kürt Birliği” veya “Ulusal Birlik” söylemlerini yeniden günlük yaşamda kullanılabilir hâle getirmiştir. Bir türlü gerçekleşmeyen bu birlik, Rojava’daki ve Rojhilat’taki ittifaklarla somut bir hâl almış ve geleceğe yönelik umutları artırmıştır. Böylece tek bir gündem olan Ulusal Birlik etrafında bir araya gelen Kürtler, bölgede hegemonik güçlerin ve egemen ulus-devletlerin politikalarını boşa çıkarmıştır. Bakûr siyasetinin de en kısa zamanda ilkeli bir ittifak oluşturması ertelenemez bir zorunluluktur. Ayrıca Kürt halkının temel arzusu, Başûr’da var olan statünün ve Rojava’daki kazanımların korunmasıdır. Bu kadar fazla yönelimin olduğu bu son paylaşım sürecinde söylem ve temenninin yetmeyeceği de bilinmelidir. Asıl önemli olan şey, ortak bir tutumla tüm Kürtler adına uluslararası platformlarda söz söyleyecek bir kurumsallaşmanın olmasıdır. Yani “Ulusal Birlik Kongresi”nin toplanması bir zorunluluktur.

Peki bu birlik neden yıllardır gerçekleştirilemiyor?

Ulusal birliğe ulaşmada birden fazla parti ve örgüt yan yana geldiğinde farklı program ve düşüncelerin olması son derece doğaldır. Bu farklılıklar çatışmanın ve ayrışmanın değil, demokrasi kültürünün de temel taşıdır. Kürtlerin demokratik birlik ve beraberliği, bu farklı program ve düşünceleri kabul eden ilkeler temelinde ortaklaşmanın ve kolektif hareket etmelerinin önünü de açacaktır. Kürt sorununun çözümü noktasında en önemli ihtiyaçlardan biri bu ortaklaşmadır. Şimdiye kadar yapılmayanlardan biri de budur. Kürt parti ve örgütlerinin birbirleri ile olan ilkeli birliği, Kürt halkının diğer halklara karşı olmadığını, kendi taleplerini yüksek sesle aleni olarak dile getirdiklerini açıkladıkları bir platforma dönüşür.

Ayrıca diğerk halklar gibi kendi kaderini tayin hakkı, statü talebi ve en doğal haklarının demokratik çerçevede anayasal güvence altına alınmasının talep edildiği de kendini göstermiş olacaktır. Kürtler arası barış ve birlik olduğunda bunun doğal etkisi yaşadıkları ülkelerdeki diğerk halklar üzerinde de olacak ve onların da demokratik mücadelelerine yansıyacaktır. Kürtlerin tüm meşru sosyal ve siyasal mücadele alanları demokratik zeminde gerçekleştiğinde Kürt sorununun nasıl çözüleceği diğerk platformlarda tartışılacak ve çözüm yolları zenginleşecektir. Yine egemenler açısından duruma baktığımızda, şimdiye kadar onların işlerine yarayan ve çözümsüzlükte ısrar etmelerini sağlayan en önemli etken, her ülkedeki Kürtlerin kendi aralarında ve diğerk ülkelerdeki Kürtlerle aralarındaki birliği oluşturamamalarıdır. Bu yüzden eğer Kürtler çözüm ve statü istiyorlarsa öncelikli olarak kendi aralarındaki sorunları tüketip ulusal birlik bilinci ile iç barışlarını gerçekleştirmelidirler. Böylece dış güçler zorunlu olarak Kürt sorununu çözmeye yanaşacaklardır.

Kürtler arası bu birliğin önündeki bir diğerk engel de erkek egemen siyaset ve bakış açısıyla yaklaşılmasıdır. Her parti ve örgüt kendi ideolojisini ulusal taleplerin üstünde gördüğü için sorun çözülememektedir. Bunun aşılması ancak kadınların öncülüğüyle mümkün olabilecektir. Bu nedenle Ortadoğu'nun ve hatta tüm dünyanın en örgütlü kadın yapısına sahip olan Kürt kadınlar ulusal birlik için sürekli bir çaba içerisinde olmuştur. Bu örgütlülükle Kürt kadınlar geçmişte iki kez tüm parçalardaki kadınlarla birlikte Ulusal Kürt Kadın Konferansları düzenlemiştir. Ayrıca bölgedeki son gelişmelerle birlikte en hızlı şekilde örgütlenen her parçadaki ve diasporadaki kadın yapıları kendi aralarında toplantılar gerçekleştirmiş olup üçüncü konferansın da en kısa zamanda yapılması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu konferanslarla Kürt kadınlar kendi aralarında birliği güçlendirerek Kürt Ulusal Kongresi'ne öncülük etmek ve Kürtler arası iç barışı sağlamak için kararlılıkla çalışmalarına devam etmektedirler. Kadının örgütlü iradesinin ulusal birlik çalışmalarındaki öneminin stratejik olduğu bilinciyle dört parçadan katılımlarla kendi aralarında çeşitli iletişim ağları oluşturmaktadırlar. Bunu yaparken de demokratik bilinçle her alanda kapsamlı değerlendirmeler yapmayı, demokratik siyaseti esas almayı temel strateji olarak benimsemektedirler. Böylece toplumsal bir sözleşmeyle birlik oluşturup tüm farklılıkların bir arada yaşamasını da garanti altına alacaktır.

Birlik ve beraberliğe vesile olmasını dilediğimiz 2026 Newroz'u, hayatın her alanında mücadele eden, üreten halklara ve topluma değer katan tüm kadınlara kutlu olsun.

Demirci Kawa'lardan Çağdaş Kawa'lara Newroz

Berivan Altan-22 Mart 2026

1992: En kanlı Newroz olarak da hafızalara kazınan Newroz, tarihe damgasını vurdu. Cizîr'de binlerce kişi farklı noktalarda toplanarak kutlamanın yapılacağı alana yürüdü. Helikopter ve zırhlı araçlardan yurttaşlara ateş açıldı. Ancak buna rağmen Newroz ateşi yakıldı. Saldırılarda resmi kayıtlara göre 57 kişi katledildi, tanıkların anlatımlarına göre ise bu sayı 100'ü aştı

Direniş, mücadele ve yeniden doğuşun simgesi olan Newroz'un ateşi, tarihten günümüze engel, baskı, inkara rağmen hiç sönmedi.

Ortadoğu'dan Kafkasya'ya, Asya'dan Mezopotamya'ya bin yıllardır Newroz, halklar tarafından kutlanıyor. "Yeni gün" ya da "yeniden doğuş" anlamına gelen Newroz, her yıl milyonlarca kişiyi bir araya getiriyor. Milattan Önce 612 yılında ilk ateşi yakıldığı rivayet edilen Newroz kutlamalarının merkezi ise Kürdistan coğrafyası. Newroz, baskıya karşı hafızayı, yıkıma karşı direnişi ve yeniden varoluşsallığın hikayesini de taşıyor. Kadınlar da bu tarihsel eşikte yalnızca kutlamanın bir parçası olarak değil; aynı zamanda yaşamı sürdüren, direnişi kuşaktan kuşağa taşıyan özneler olarak karşımıza çıkıyor.

Newroz denilince akla gelen ilk sembollerin başında ateş geliyor. İnsanlık tarihinde ateşin bulunuşuyla yeni bir dönemin başlangıcı başlarken, Newroz'un simgesi olan ateş aynı zamanda özgürlüğü, direnişi, yeni yaşamı simgeliyor.

Dewrimci Kawa Efsanesi

Newroz'un en güçlü anlatılarından biri, zalim Dehak'a karşı Demirci Kawa'nın başkaldırısı oluyor. Efsaneye göre; Milattan Önce 612'de, Babil ve Asur Krallığı'na başkentlik yapan antik Ninova'da Dehak adında zalim bir Asurlu kral vardır. Bir kayanın başında çok sağlam yapılmış kalede oturur. Kral, halkına, omuzlarında çıkan yılanlara yedirmek için her gün bir gencin beyninin kaleye getirilmesini emretmiştir. Yıllarca bu zulme maruz kalan halk, en son krala itiraz etmeye başlar. Çocuklarını kurtarmak için dağlara çekilen halk, Demirci Kawa öncülüğünde örgütlenir. Kawa'nın önderliğinde birleşen halk, daha sonra dağlardan inerek, zalim Dehak'ın zulmüne son verir. Dehak'ın iktidarının son bulduğu tarih ise 21 Mart'tır. O günden bu yana her 21 Mart, zalimlere karşı direnişin sembolü olur ve günümüze kadar halklar tarafından farklı şekillerde kutlanır.

Ancak Kawa anlatısının kuşaktan kuşağa aktarımında kadınların emeği çoğu zaman görünmez bırakılsada Newroz yalnızca Kawa'nın isyanını değil; o isyanın hafızasını bugüne taşıyan kadını da görünür kılmayı gerektiriyor.

BM, UNESCO'da Newroz

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 2010 tarihli 64/253 sayılı kararla 21 Mart'ı "Uluslararası Nowruz Günü" olarak tanıdı. Karar metninde Newroz'un vernal ekinoks günü kutlandığı, 300 milyondan fazla insan tarafından dünyanın farklı bölgelerinde 3 bin yılı aşkın süredir yaşatıldığı ve doğayla uyumlu yaşam fikrini güçlendirdiği belirtiliyor.

UNESCO'nun 2024 tarihli güncel unsur sayfasında ise Moğolistan'daki Kazak topluluklarının kutlamaya dahil edildiği; bayramın doğa, güneş ve evrenle ilişkilendirildiği; dayanışma, birlik ve kuşaklar arası aktarımın bu kültürel mirasın merkezinde yer aldığı kaydediliyor.

Halklar Newrozu nasıl kutluyor?

İran: Yeni yılın başlangıcı olarak kabul edilen Newroz, İranlıların en eski ritüel ve geleneklerinden biri olarak kutlanır. Günlerce öncesinden ev temizliği yapılır, yeni eşyalar alınır ayrıca buğday, arpa, fasulye, mercimek, nohut gibi bitki tohumları suda bekletip, sebze yetiştirilir. Yedi tepsiyle süslenen büyük bir sofrada yedi farklı yemek ikram edilir. Aileler, tüm fertleriyle Newroz akşamında aynı masada buluşur. Hicri Şemsi takvime göre Newroz öncesi son çarşamba gecesini yapılan kutlamalarda yakılan ateşlerin üzerinden atlanır, havai fişek ve maytaplarla kutlama yapılır.

Azerbaycan: Bir ay öncesinden başlayan Newroz hazırlıklarını 3 gün boyunca süren kutlamalar takip eder. Azeri sanatçılar, özgün Azeri halk parçalarından konserler verir. Bütün yılın bereketli geçmesi için çeşmelerden su içilir. Azeri kadınlar tarafından yapılan “Semenu” adlı içecek de Newroz’da misafirlere ikram edilir. Yine bugüne özel yöresel yemekler yapılıyor.

Afganistan: Newroz kutlamalarının merkezi, Mezar-ı Şerif’te her yıl onbinlerce kişi kutlamalara katılır. Kutlamalar, “Kırmızı Gül Bayramı” olarak da bilinir. Herkesin en güzel kıyafetlerini giydiği kutlamalarda çeşitli etkinlikler düzenlenir. Evlerde Samanak, Haft Mewa gibi yemekler pişirilir.

Özbekistan: Burada da Newroz öncesi her evde bahar temizliği yapılır. Yeni yılda can bulması için küçük taşları gökyüzüne doğru fırlatılır. Bayram törenleri düzenlenir.

Kazakistan: Kazakların inancına göre Newroz baharın ve tarlalara yağacak olan bereketin sembolü. Newroz’da mavi Semerkand taşının eridiğine inanılır. 21 Mart’ta ülke genelinde kurulan çadırlarda yöresel yemekler pişirilip, geleneksel danslar, güreş ve çeşitli sanatsal etkinlikler gerçekleştirilir.

Kırgızistan: 21 ve 22 Mart günleri Kırgızlar için ikiz Newroz’dur. Söz konusu günlerde rengarenk geleneksel kostümlerle danslar yapılır. Dev kazanlarla yemekler pişirilir. En ünlü yemeklerinden olan Sümelek tatlısının hazırlanması bir haftayı bulurken, “Beş Parmaq” adlı bayram yemeği yapılır ve cirit oynanır.

Tacikistan: “Koroni” çalan müzisyenler, öncesinden halkı kutlamalara davet eder. Geleneksel kıyafetlerin giyilir. Yeni yılın yeni hayatı temsil ettiği inancının hakim olduğu Tacikistan’da gençler arasında yarışmalar düzenlenir ve kazananlara hediyeler verilir.

Türkmenistan: Benzer etkinlikler burada da yapılır. Türkmen kadınları Newroz’a özel tatlılar yaparak herkese ikram eder.

Arnavutluk: Arnavutluk’ta bayram, “Sultan Nevroz” ismiyle kutlanır. 1996 yılından bu yana Ulusal Bayram olarak kabul edilen Newroz’da kültür ve sanat etkinlikleri düzenlenir.

Kürt özgürlük mücadelesiyle büyüyen Newrozlar

Newroz’un kuşaktan kuşağa taşınmasında ise kadınların rolü, sözlü kültürün ve toplumsal direnişin içinde izleniyor. 1990’lardan günümüze Kürt kadınları tarafından

yeniden varoluşunilmekilmek örüldüğü Newrozlar, tarihselliğini Binevş Agal'lardan Zekiye Alkanlar'a, Rehşan Demirel'lerden Elefteria Fortulakilere bedenlerin Newrozlaştırılmasıyla direniş alanlarına dönüştü. Newrozlar, 90'lardan günümüze kadının rengi, sözü, direnci ve mücadelesiyle büyüdü.

Zekiye Alkan: Newroz ateş yakılarak, kutlanır

1990: Çatışmaların yoğunlaştığı, köylerin yakıldığı, işkence ve baskıların derinleştiği bu yıllarda Newroz kutlamaları birçok kente yayıldı. Mêrdîn'in Stewr (Savur) ilçesinde 14 Mart 1990'da 13 ARGK'linin yaşamını yitirmesinin ardından Newroz kutlamaları yasaklandı. O dönemde Dicle Üniversite'sinde Tıp öğrencisi olan ve hafızalara "Newroz ateş yakılarak, kutlanır" sözleriyle kazınan Zekiye Alkan, 21 Mart'ta Amed'de tarihi surlarda bedenini ateşe verdi. Aynı yıl Botan bölgesinde 7'den 70'e herkes sokaklara döküldü.

1991: Amed ve Botan bölgelerinin yanı sıra İstanbul ve Adana gibi metropolleri de Newroz ateşi sardı. 1991'de Cizîr (Cizre), Nisêbîn (Nusaybin) ilçelerinde on binlerce kişi alanlarda kutlama yaptı. Polis, birçok kentte Newroz'a katılanlara ateş açtı ve Newroz günü 31 kişi yaşamını yitirdi. 91 Newrozu, kutlamalarda açılan "Bijî Newroz" ve "Serhildan jîyan e" pankartıyla hafızalara kazındı.

Rahşan Demirel: Bu Newroz kutlanacak

1992: En kanlı Newroz olarak da hafızalara kazınan Newroz, tarihe damgasını vurdu. Cizîr'de binlerce kişi farklı noktalarda toplanarak kutlamanın yapılacağı alana yürüdü. Helikopter ve zırhlı araçlardan yurttaşlara ateş açıldı. Ancak buna rağmen Newroz ateşi yakıldı. Saldırılarda resmi kayıtlara göre 57 kişi katledildi, tanıkların anlatımlarına göre ise bu sayı 100'ü aştı. Şirnex merkezde başlayan bombalama 3 gün sürdü. Gazetecilerin kaldığı otel dahi kurşunlandı, polisin açtığı ateş sonucu Sabah gazetesi muhabiri İzzet Kezer hayatını kaybetti. 5 yaşındaki Hatice Katar ve 9 yaşındaki Mehdi Güngen "PKK'li oldukları" gerekçesiyle katledildi.

Nisêbînliler, Cizîr ve Şirnex'e yönelik saldırıları protesto etmek için 22 Mart'ta alanlara çıkarak, yürüyüşe geçti. Çağ Çağ köprüsü üzerinde kitle ablukaya alındı ve tarandı. Çok sayıda yurttaş ya panzerler altında ezilerek yaşamını yitirdi ya da ağır yaralandı. Resmi rakamlara göre 16 kişi yaşamını yitirdi. 92 Newrozu'nda yaşanan saldırılarda en az 94 kişi yaşamını yitirdi.

O dönem İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in adını da bıraktığı notta geçiren Rehşan Demirel, "İsmet Sezgin'e haber veriyorum Newroz kutlanacak... Lastikle olmazsa bile, canımızla kutlanacak!" notuyla İzmir Kadifekale'de bedenini ateşe verdi.

Ronahî ve Berivan özgürlük ateşi oldu

1993: 20 Mart 1993 tarihinde Abdullah Öcalan, çözüm arayışları kapsamında ilk kez ateşkes ilan etti. Böylelikle 93 yılında barış umudu güçlendi ve Halkın Emek Partisi'nin (HEP) öncülüğünde Newroz kutlamaları yapıldı. Kutlamaların adresi Amed'de bir kez daha Şêx Seîd'de yer alan HEP İl Örgütü olurken, Amed'in bütün mahallelerinde de Newroz ateşi yakıldı. Aynı yıl Adana, İzmir, Eskişehir, İstanbul gibi kentlerde de Newroz kutlandı. Aynı yıl direnişin simgesi Ronahî (Bedriye Taş) ve Bêrîvan (Nilgün Yıldırım) oldu. Berivan ve Ronahî "Yaktığımız özgürlük ateşi, daha büyük ateşlerin yanmasına neden olacaktır" diyerek, bedenlerini ateşe verdi.

1994: Newroz öncesi Amed, Ankara, İstanbul, Êlih, Sêrt'te yüzlerce kişi gözaltına alındı. Abdullah Öcalan, olası katliamların önlenmesi için Newroz'ların evlerde yapılması çağrısında bulunulduğunu duyurdu. Bu çağrı ile birlikte halk, ilk defa Newroz'u evlerde kutlandı. Amed'in birçok ilçesinde dükkânlar açılmadı. 94 kutlamalarının öncülüğünü çocuklar yaptı.

'Nevruz' tutmadı

1995: Dönemin hükümet yetkilileri, Newroz'un ismini "Nevruz" olarak değiştirerek, bayramın "Türk bayramı" olduğunu ileri sürdü. "Nevruz" bayramı adı altında resmi toplantılar düzenlense de devletin Nevruz'u tutmadı. HADEP tarafından İstanbul, Ankara ve Mersin gibi kentlerde izinli kutlamalar gerçekleştirdi.

Kampüslerden sokaklara Newroz

1996: Üniversite kampüslerinde "Bijî Newroz" sloganlarıyla kutlamalar yapıldı. Aynı yıl aralarında Amed, Adana, Mersin, İstanbul gibi kentlerinde olduğu birçok yerde kitlesel kutlamalar sürdü. Yasaklara rağmen Amed başta olmak üzere Meletî, Mersin, Êlih, Adana, İstanbul, İzmir, Ankara, Balıkesir, Edirne'de halk sokaklarda ateş yakarak, Newroz'u kutladı.

1997: Bu yıl "Bayrak provokasyonu" gerekçesiyle HADEP öncülüğünde yapılmak istenen tüm etkinlikler yasaklandı. Amed başta olmak üzere Kürdistan ve Türkiye kentlerinde

onbinler tarafından karşılanan Newroz, yakılan ateşlerle kutlandı. Amed’de Newroz’un adresi Batıkent Meydanı oldu. 20 Mart’ta mahallelerde başlayan Newroz coşkusu, 21 Mart’ta Batıkent Meydanı’na taşındı. 15 bini aşkın kişinin katıldığı Newroz kutlaması, Şêx Seîd Meydanı’na yapılan yürüyüşle sonlandı.

Sema Yüce: Bedenimi köprü yapmak istiyorum

1998: Sol ve sosyalist güçler de Kürt halkıyla dayanışma içinde İstanbul’da Newroz’u kutlama kararı aldı. Kazlıçeşme’de binlerin katılımıyla Newroz kutlandı. Amed başta olmak üzere birçok kentte yapılan kutlamalara polis saldırısı sonucu 20 kişi yaralandı. O dönemde Çanakkale Cezaevi’nde olan Sema Yüce, 21 Mart 1998 Newroz akşamı “Bedenimi 8 Mart’ta 21 Mart’a köprü yapmak istiyorum” diyerek, bedenini ateşe verdi.

1999: Abdullah Öcalan’a dönük 1999’da gerçekleştirilen uluslararası komplo bu yılki Newroz’a damga vurdu. Kürdistan’ın birçok kentinde sokağa çıkma yasakları uygulandı. Birçok merkezde alanlara çıkan Kürtler, komployu lanetleyip “Bijî Serok Apo” sloganlarıyla Abdullah Öcalan’a sahip çıktı. Amed, Êlih, Sêrt, Wan ve Riha’da halk saldırılara karşı sokakları terk etmeyerek, Newroz ateşi yaktı.

Yüzbinler alanlara aktı

2000: PKK’nin tek taraflı ateşkes ilan ettiği yıla denk gelen Newroz’da yasaklar esnetildi. Amed’de Fuar Alanı’nda bir araya gelen 300 bini aşkın yurttaş, Abdullah Öcalan için dillendirilen “idam” cezasının kaldırılmasını istedi. Öte yandan Êlih, Wan, Colemêrg, Sêrt’te de yüzbinler alanlara aktı. Riha’da yasaklanan kutlamalara rağmen gençler ara sokaklarda Newroz ateşi yaktı. Alanlardan barış talebi yükseldi.

2001: PKK’nin sınır dışına çekilmesi kararı sonrası Diyarbakır İl Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ve 5 polis öldürüldü. HADEP Silopiye İlçe Başkanı Serdar Tanış ile İlçe Sekreteri Ebubekir Danış gözaltında kaybettirildi. Ancak tüm bu yaşananlara rağmen milyonlar barış talebiyle Newroz’u kutladı.

2002: Engellemelere rağmen Amed’de Fuar Alanı’nda yapılan kutlamalara 1 milyon kişi katıldı. Êlih, Wan, Colemêrg başta olmak üzere birçok il ve ilçede de kutlamalar yapıldı. Amed Newroz’unda Sezen Aksu sahne aldı. Ankara, İzmir, Kayseri ve Adana’da “Yaşasın halkların özgür, eşit, gönüllü birliği” şiarıyla Newroz kutlandı.

2003: HADEP'in kapatılma tartışmalarıyla girilen Newroz'da Irak'ın işgaline ve Kürt sorununda çatışmasızlık durumuna dikkat çekildi ve alanda buluşan milyonlar, "Savaşa hayır" mesajını yükseltti. Aynı zamanda "Abdullah Öcalan irademdir" imza kampanyasına da ilgi yoğun oldu.

2004: Abdullah Öcalan'ın, "Milyonları, demokratik, özgür, eşit yurttaş hareketini başlatmaya, demokrasi hamlesini yükseltmeye çağırıyorum" sözleri alanlarda karşılık buldu. Şirnex ve ilçelerinde ilk kez kutlamalar için resmi izin çıktı. Amed'de bir milyon, İstanbul'da 100 bin, Êlih'te 150 bin, Riha'da 50 bin kişinin katıldığı kutlamalarda barış vurgusu öne çıktı.

2005: "Savaşa geçit vermeyeceğiz" şiarıyla gidilen Newroz'da Abdullah Öcalan'ın Demokratik Konfederalizm fikri damga vurdu. Amed başta olmak Wan, Êlih, Mersin, İstanbul, Adana ve İzmir gibi metropollerde milyonlar "Ya çözüm ya çözüm" şiarı etrafında kenetlendi.

Elefteria Fortulaki: Kürdistanı kendi yurdum gibi seviyorum

2006: Kürt halkı ve kadınlar yasaklara rağmen bir kez daha alanlara aktı. "Barış için halen bir şans var" şiarıyla kutlanan Newroz alanlarında "Öcalan'ı siyasal irade olarak kabul ediyor musunuz?" sorusuna hep bir ağızdan "Evet" yanıtı verildi. Birçok kentte kutlamalara polis saldırısı gerçekleşti. "Kürt halkı ve Başkan Apo'nun özgürlüğü dünya halklarının özgürlüğüdür" diyen Elefteria Fortulaki, "Kürdistan'ı da kendi yurdum gibi seviyorum" diyerek, 24 Mart 2006'da Yunanistan'ın başkenti Atina'da bedenini ateşe verdi.

2007: Kutlamalara Abdullah Öcalan'a yönelik baskılar, tecrit ve zehirlenme iddiaları damgasını vurdu. Milyonlar, Abdullah Öcalan için, "Sağlığı sağlığımızdır" sloganı ile hassasiyetini dile getirdi.

2008: Kürt siyasetçilere dönük baskı ve tutuklamaların yoğunlaştığı bir dönemde Newroz kutlamaları yapıldı. "Êdi bes e (Artık Yeter)" şiarıyla, baskılara tepki gösterildi. Milyonlar kutlamalara katıldı. Abdullah Öcalan üzerindeki tecride tepki öne çıktı. Wan, Colemêrg, Geveer olmak üzere birçok yerde polis saldırısı gerçekleşti. Wan'da Ramazan Dal ve Zeki Erinç, Geveer'de ise 20 yaşındaki İkbâl Yaşar saldırılarda katledildi.

Abdullah Öcalan'ın özgürlüğü haykırıldı

2009: Yerel seçimleri öncesine denk gelen Newroz'un merkezi yine Amed oldu. Abdullah Öcalan'ın 90'lı yıllara ait Newroz değerlendirmesinin yer aldığı video dev sinevizyonlardan alanı dolduran bir milyonu aşkın kişi tarafından izlendi. Bu Newroz, Abdullah Öcalan'ın özgürlüğünün haykırıldığı bir Newroz oldu.

2010: "KCK" operasyonlarının sürdüğü bu yılda kitlesel Newroz kutlamaları sürdü. "Özgür Önderlik, Özgür kimlik, Demokratik Özerklik" şiarıyla resmi olarak 108 ayrı merkezde Newroz kutlandı. Alanları dolduran milyonlar, AKP'nin yarattığı muhataplık tartışmalarına noktayı koyarak, tek muhatap olarak Abdullah Öcalan'ı gösterdi.

2011: Kürt halkı, "Onurlu bir yaşam için ya özgürlük ya özgürlük" ve "Ji bo jiyaneke bi rûmet an azadî an azadî" şiarıyla 130 merkezde Newroz'u kutladı. Kutlamalarda, Kürt sorununun çözümü için Abdullah Öcalan işaret edildi. Amed'de kutlamadan sonra yüzbinlerce kişi Koşuyolu Parkı'na "Özgürlük Yürüyüşü" düzenledi.

2012: Amed başta olmak üzere birçok kentte kutlamalar yasaklandı. Amed'de yasağa rağmen kentte bir milyonu aşkın kişi, dört bir koldan barikatları aşarak, Newroz Alanı'na ulaşmayı başardı. Alandan "Kürt kimliğinin tanınması", "Anadilde eğitim hakkı", "Siyasi statü" ve "Kürtlerin örgütlenme hakkının sağlanması" talepleri yükseldi. İstanbul'da da onbinlerce kişi Kazlıçeşme Meydanı'na doğru yürüdü. Polisin saldırısı sonucu BDP Arnavutköy ilçe yöneticisi Hacı Zengin yaşamını yitirdi.

Barış umudunun yükseldiği yıllar

2013: Bu yılki Newroz, "Öcalan'a özgürlük, Kürtlere statü" şiarıyla kutlandı. Başta Amed olmak üzere milyonlar Newroz alanında Abdullah Öcalan'ın özgürlüğünü haykırdı. 2 milyonu aşkın kişinin katıldığı Amed Newrozuna da Abdullah Öcalan'ın manifestosu damga vurdu. Abdullah Öcalan'ın Newroz'da yaptığı "barış ve çözüm çağrısı" güçlü şekilde sahiplenildi.

2014: "Özgür Önderlik, özgür Kürdistan" şiarıyla kutlanan Newroz'da halklar alanlara aktı. Final kutlaması Amed'de yapıldı. Amed Newrozuna yaklaşık 3 milyon kişi katıldı. Öcalan'ın mesajı ise BDP Grup Başkanvekili Pervin Buldan tarafından Kürtçe, HDP İstanbul Milletvekili Sırrı Süreyya Önder tarafından Türkçe olarak okundu. Abdullah Öcalan'ın özgürlüğü için başlatılan imza kampanyasına katılmak için binlerce kişi sıraya girdi.

2015: Bu yılki kutlamalara Kobanê’de DAİŞ’e karşı verilen mücadele ile Dolmabahçe Mutabakatı damga vurdu. Newroz “Artık yeter Önder Apo’ya özgürlük” şiarıyla kutlandı. Tarihi Amed Newrozu’nda milyonlar, “Öcalan’a özgürlük” talebini haykırdı. Kutlamalarda Abdullah Öcalan’ın devasa posterleri açıldı. Tarihi Amed Newrozu’na ABD, İngiltere, Fransa gibi ülkelerin de aralarında bulunduğu 25 farklı ülkeden 437 konuk katıldı. PYD Eşbaşkanı Asya Abdullah da katılımcılar arasında yer aldı. Abdullah Öcalan, mektubunda PKK’yi çözüm sürecinin ilerletilmesi için kongre yapmaya davet etti.

Tecride karşı özgürlük talebi her yerde yükseldi

2016: Dolmabahçe Mutabakatı’nın reddedilmesi üzerine yeniden çatışmalı süreç ile girilen Newroz’da birçok kentte sokağa çıkma yasakları sürüyordu. Newroz sokağa çıkma yasaklarında direnenlere adandı. Newroz sloganı da “Direnenek, kazanacağız” oldu.

2017: Olağanüstü Hal (OHAL) şartlarında karşılanan Newroz, 100’den fazla merkezde binlerce kişinin katılımıyla kutlandı. “Mutlaka kazanacağız” şiarıyla karşılanan Newroz’a, Anayasa değişikliği için başlatılan referandum kampanyası ve Türkiye’nin Kuzey ve Doğu Suriye’ye yönelik saldırılara tepki kutlamalarda öne çıktı. Amed’deki kutlamalar sırasında üniversite öğrencisi Kemal Kurkut “canlı bomba” şüphesiyle polis tarafından katledildi.

2018: Efrin’e yönelik saldırıların devam ettiği bir dönemde alanlara çıkan milyonlar, saldırıları protesto etti. “Newroz direniştir, faşizme karşı halkların baharındır” ve “Faşizm kaybedecek, halklar kazanacak” şiarıyla yapılan kutlamalarda Kürt sorunun çözümü ve Abdullah Öcalan’a yönelik tecride tepki damga vurdu.

2019: Demokratik Toplum Kongresi (DTK) Eşbaşkanı Leyla Güven’in Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılması talebiyle sürdürdüğü ve tüm cezaevlerine yayılan açlık grevi eylemleriyle karşılanan Newroz, “Mutlaka kazanacağız, tecridi kıracağız” şiarıyla kutlandı.

2020: Dünyayı sarsan koronavirüs (Kovid- 19) salgını altında karşılanan Newroz da alanlar boş kaldı. “Demokrasi, adalet ve özgürlük için” şiarıyla karşılanan Newroz, “Her yerde Newroz” denilerek, evler, mahalleler ve sokaklarda kutlandı. Kutlamaların öncülüğünü kadınlar ve çocuklar yaptı.

2021: “Newroz ateşiyle direnelim, özgürleşelim” şiarıyla kutlanan Newroz’da HDP’nin kapatılma davasına da dikkat çekildi. Kürt Dil Platformu ve Kürt Dil Ağı’nın Kürtçenin resmi ve eğitim dili olması talebiyle başlattığı imza kampanyası kapsamında imzalar toplandı.

2022: “Şimdi özgürlük zamanı” şiarıyla kutlanan Newroz’da, Abdullah Öcalan’ın fiziki özgürlüğü talebi yükseldi. Ortadoğu ve Avrupa başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesinden 200 kişi de Amed’deki kutlamalara katıldı. Yanı sıra Irak Federe Kürdistan Bölgesi, Kuzey ve Doğu Suriye ile İran Kürdistanı’nda çok sayıda kişi, siyasi parti ve sivil toplum örgütü temsilcisi de kutlamalara katıldı.

2023: Mereş merkezli 11 kenti etkileyen depremler gölgesinde gidilen Newroz, “Her dem Newroz, her der azadî” şiarıyla kutlandı. Newroz kutlamalarında, Abdullah Öcalan’a özgürlük talebi yükseldi.

2024: Newroz, yerel seçimler ile Kürtler ve dostları tarafından başlatılan “Abdullah Öcalan’a özgürlük, Kürt sorununa demokratik çözüm” kampanyası dönemine denk geldi. “Rabe dema azadî û serkeftinê ye” şiarıyla 57 merkezde Newroz kutlaması yapıldı. Newroz’un startı PKK’nin kurucularından Mazlum Doğan’ın memleketi Dep’de (Karakoçan) verildi. Qers ve Wan’dan başlatılan, Riha’nın Amara ilçesinde son bulan “Büyük Özgürlük Yürüyüşü” Newroz’a damgasını vurdu. Amed’de yağmura rağmen kutlanan ve 1 milyonu aşan Newroz kutlamasında Abdullah Öcalan’ın fiziki özgürlüğü ve Kürt sorununun çözüm talebi yükseldi.

Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı sahiplenildi

2025: Bu yılki Newroz, Abdullah Öcalan’ın Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı ışığında gerçekleştirildi. Newroz, “Özgürlük İçin Demokratik Toplum” ve “Rêbertiya Azad Cîvaka Demokratîk” şiarlarıyla kutlandı. Newroz’un ilk ateşi Amed’in Licê ilçesinde yakıldı. Milyonlar, alanlarda Abdullah Öcalan’ın çağrısını sahiplendi. Abdullah Öcalan’ın Newroz değerlendirmeleri, kendi sesinden yüzbinlere dinletildi.

Sonuç yerine: Bu yılda büyük bir coşkuyla kadınların yaktığı meşalelerle kutlanan Newroz’larda demokratik birlik talebi yükseliyor. Geçmişten günümüze Newroz ruhunun temsilcileri olan kadınlar, Kürdistan ve Türkiye metropollerinde yaktıkları meşalelerle hem Barış ve Demokratik Toplum sürecini sahipleniyor hemde yeni insanın öncüsü olacağına mesajını veriyor.

Ninhursag'tan Newroz'a Govend ve Carl Gustav Jung Arketipleriyle Kürtlerde Tarihsel Direnç

Fatime Üzül Levent-22 Mart 2026

Dağ, bu sürekliliğin mekânsal karşılığıdır. Sığınmanın, korunmanın ve direncin alanı olarak Govend'in çoğu zaman dağ eteklerinde ve açık alanlarda icra edilmesi, köklerini bu kadim hafızadan alan bilinçli ya da bilinçdışı bir direniş eylemidir. Beden burada doğayla, tarihle ve kolektif bilinçle yeniden temas kurar; ritim, toprağın ve hafızanın nabzıyla birleşir

Mezopotamya'nın kadim kültürel yapısı, yalnızca uygarlıkların doğduğu bir coğrafya değil; aynı zamanda tarihsel süreklilik içinde şekillenmiş bir Kürdistan toprağıdır da. Bu topraklarda doğa, insanın dışında duran bir çevre değil; yaşamı doğuran, besleyen ve yeniden kuran bir güç olarak kavranmıştır. Bu anlayışın en eski sembollerinden biri olan Ninhursag, toprağın verimliliğini, doğumun gizemini ve varoluşun sürekliliğini temsil eder. "Dağın Hanımı" olarak anılması, dağın yalnızca bir yükselti değil; hem yaratımın hem de direncin mekânı olduğunu gösterir. Dağ, doğanın olduğu kadar tarihsel varoluşun da taşıyıcısıdır; toprağın ve direncin sembolüdür.

Yaşam, bu kadim anlayışta doğrusal değil, döngüsel bir yapıya sahiptir. Kışın karanlığı baharla çözülür, ölüm yaşamı doğurur, bastırılmış olan geri döner. Bu döngünün en güçlü ifadesi Newroz'dur. Baharın gelişiyile yakılan ateş, yalnızca doğanın uyanışını değil; bastırılmış kolektif hafızanın yeniden görünür oluşunu simgeler. Ateş, maddi bir unsur olmanın ötesine geçerek toplumsal bilinçte bir arketip hâline gelir. Jung'un yeniden doğuş

arketipi bağlamında, Newroz'un ateşi yok sayılanın geri dönüşüdür; karanlığın içinden doğan ışığın, bastırılmış bilincin tekrar yüzeye çıkışıdır.

Kürdistan coğrafyasında bu arketipsel süreklilik, yalnızca ateşle değil, bedenle de taşınır: Govend ile. Govend, tarih boyunca bir dans olmanın ötesine geçerek bir direniş tavrına dönüşmüştür. El ele tutuşularak kurulan halka, basit bir estetik düzen değil; parçalanmaya, dağılmaya ve yasaklamaya karşı geliştirilen kolektif bir duruştur. Her adım, silinmek istenen hafızanın yeniden ortaya çıkışıdır; her ritim, bastırılmaya çalışılan bağların yeniden örülmesidir. Halka, bireysel benliği aşan bir özne hâline gelir; yasa ve baskıya karşı bir görünürlük eylemidir.

Jung'un "gölge" kavramı çerçevesinde Govend, bastırılmış veya toplum tarafından yok sayılan yönlerin bedensel ifadesidir. Kürtçe şarkılar eşliğinde yükselen sesler, kaybolmak istenen dilin, bastırılmış kimliklerin ve yasaklanan kültürel unsurların yeniden konuşmasıdır. Tekrarlayan ritimler, topluluk bilincinin sürekliliğini ve kolektif hafızanın taşınmasını simgeler. Bu yönüyle Govend, estetik bir deneyim olmanın ötesinde, toplumsal direnç ve hatırlama pratiğidir.

Bu direnci en açık biçimde gösteren kişiler; yasaklanan Newrozlarda bedenlerini ateşe vermeyi göze alan Mazlum, Zilan, Rehşan ve yine Newroz alanında ölümsüzleşen Kemal Kurkut'lardır. Onların eylemleri, Jung'un arketip teorisiyle açıklanabilecek biçimde kolektif bilinçdışı görünür kılan gölge eylemleridir. Bu davranışlar, bastırılmış kimliğin ve silinmek istenen hafızanın birer somut tezahürü; toplumsal hafızaya güç katan arketipik bir direniştir. Onların cesareti, Newroz ve Govend'in yalnızca bir gelenek değil; aynı zamanda bir toplumsal hafıza ve direniş pratiği olduğunu gösterir.

Newroz'un ateşi ve Govend'in halkası arasındaki ilişki, Jung'un kolektif bilinçdışı kavramını somutlaştırır. Ateş bir anıyı yakar; halka ise bu anıyı sürekliliğe dönüştürür. Bu iki unsur, toplumsal belleğin bedensel ve sembolik tezahürleri olarak işlev görür. Halay ve ateş, yasalara rağmen görünür kılınan kimliğin ve hafızanın taşıyıcısıdır. Govend ve Newroz, eğlencenin ötesine geçer; toplumsal hafızayı ve bastırılmış kimliği yeniden var eder.

Dağ, bu sürekliliğin mekânsal karşılığıdır. Sığınmanın, korunmanın ve direncin alanı olarak Govend'in çoğu zaman dağ eteklerinde ve açık alanlarda icra edilmesi, köklerini bu kadim hafızadan alan bilinçli ya da bilinçdışı bir direniş eylemidir. Beden burada doğayla,

tarihle ve kolektif bilinçle yeniden temas kurar; ritim, toprağın ve hafızanın nabzıyla birleşir.

Zaman içinde Newroz ve Govend, Kürt kültürü üzerinde kurulan baskılara rağmen ya da belki bu baskılar sayesinde tarihsel bir direnç pratiğine dönüşmüştür. Yasaklanan, bastırılan veya görünmez kılınmak istenen her şey, bu pratikler aracılığıyla yeniden görünür hâle gelir. Govend, eğlencenin ötesinde bir dile; Newroz ise tarihsel hafızayı yeniden üreten bir ışığa dönüşmüştür.

Kültür, burada yalnızca korunmaz; aynı zamanda yeniden üretilir ve direniş aracına dönüşür. Geçmişin mitolojik imgeleri, bugünün toplumsal gerçekliğiyle birleşerek yeni anlamlar kazanır. Ninhursag'ın temsil ettiği yaratıcı güç, Newroz'un ateşinde görünür olur; Govend ise bu gücü toplumsal bedene taşır. Doğa, mitoloji ve tarih birbirine bağlanarak kesintisiz bir süreklilik oluşturur ve baskılara karşı görünür kalır.

Sonuç olarak Govend, yalnızca bir dans değil; bastırılmış kolektif bilinçdışının, yasaklara karşı hareket hâline gelmiş bir direnişidir. Newroz yalnızca bir bayram değil; toplumsal varoluşun ve kimliğin yeniden ilanıdır. Her baharda ateş yakıldığında ve halka yeniden kurulduğunda yalnızca bir gelenek sürdürülmez; bir tarih hatırlanır, bir kimlik yeniden kurulur. Jung'un arketip ve gölge teorisiyle açıklanabilecek biçimde, bu pratikler bastırılmış toplumsal bilinçdışını görünür kılar ve direnci canlı tutar:

Karanlık geçicidir. Hafıza dirençlidir. Ve hayat, her şeye rağmen yeniden kurulur.

Son Not

- *The Archetypes and the Collective Unconscious* – Carl Gustav Jung
(Arketipler, kolektif bilinçdışı, yeniden doğuş ve gölge kavramlarının teorik temeli)
- *Man and His Symbols* – Carl Gustav Jung
(Semboller, mitler ve kolektif hafızanın birey-toplum ilişkisi içindeki rolü)
- *A History of the Kurdish People* – Wadie Jwaideh
(Kürtlerin tarihsel oluşumu, kimlik ve toplumsal süreklilik)
- *The Kurds: A Concise Handbook* – Mehrdad Izady

Bir Kadın Hangi Tarihsel Koşulda Bedenini Ateşe Vermeyi Bir Söz Biçimi Olarak Seçer?

Hatice Öncü-22 Mart 2026

Zekiye, Rehşan, Ronahî, Berivan ve Sema... Onların hikâyeleri bireysel değil, tarihsel birer metindir. Her biri, içinde yaşadıkları dönemin suskunluğunu delmek için ateşi seçti

Bazen tarih konuşmayı yasaklar. Bazen meydanlar kapatılır, sözler bastırılır, bedenler denetlenir. Peki bir kadın hangi tarihsel eşiğe geldiğinde, sahip olduğu son şeyi, kendi bedenini ateşe vererek konuşmayı seçer?

Bu soru, bastırılmış hafızaların, inkâr edilmiş kimliklerin ve kuşatılmış hayatların ortak tarihine açılır. Bir kadın ateşi seçtiğinde, aslında bize şunu sorar: Bir toplum kadınların sözünü hangi noktaya kadar bastırabilir? Ve bir kadın ne zaman kendi bedenini tarihe yazılmış bir cümleye dönüştürür? Belki de Newroz'un en güçlü anlamı burada saklıdır. Ateş yalnızca karanlığı dağıtmaz. Aynı zamanda sessizliği de yakar. Bedenini ateşe veren kadın, ölümü seçen değil; yaşadığı dünyanın suskunluğunu parçalayan bir anlam kurucudur. Çünkü bazı tarihsel koşullarda konuşmak yasaktır, yazmak tehlikelidir, görünmek bile suç sayılır. İşte o anlarda beden, son sığınak olmaktan çıkar; son sözün kendisine dönüşür. Ateş, yalnızca yok eden değil, aynı zamanda görünür kılan bir dile evrilir. Newroz'un tam da bu eşiğe denk düşmesi tesadüf değildir. Ateşin etrafında kurulan o kadim hafıza, yalnızca bir bayramın değil; direnişin, yeniden doğuşun ve inkâra karşı var olmanın ritüelidir. Bu yüzden bazı kadınlar için ateş tarihsel bir çağrının yanıtıdır.

Küllerinden doğmayı simgeleyen bir halkın içinde, bazı bedenler gerçekten yanarak konuşur.

Zekiye, Rehşan, Ronahî, Berivan ve Sema... Onların hikâyeleri bireysel değil, tarihsel birer metindir. Her biri, içinde yaşadıkları dönemin suskunluğunu delmek için ateşi seçti.

Bu tercih, anlaşılması zor bir fedakârlık değil; aksine, içinde bulunulan koşulların sertliğini ve başka hiçbir yol bırakılmamışlığın ağırlığını gösterir. Onların bedenleri, yalnızca birer kayıp değil; birer tanıklık, birer hafıza mekânıdır. Bir kadının bedenini ateşe vermesinin ne anlama geldiğini, hangi tarihsel zorunluluklardan doğduğunu ve neden özellikle Newroz'un ateşiyle kesiştiğini anlamaya çalışacağız. Çünkü bu hikâyeler yalnızca geçmişe ait değildir; hâlâ sorulması gereken soruların, hâlâ yanıt bekleyen acıların içinden konuşmaktadır. Bu nedenle mesele, yalnızca bir eylemi anlamaya çalışmak değil; o eylemi mümkün kılan sessizlikleri, zorunlulukları ve kuşatılmışlık hâllerini açığa çıkarmaktır.

Bir Kadının Son Değil, İlk Sözü: Zekiye

1980'lerin sonu, sokakların yalnızca mekân değil, direnişin dili olduğu yıllardır.

Kadınların, gençlerin, annelerin bedenleriyle kurduğu o direniş hattı, Zekiye'nin iç dünyasında derin bir sarsıntı yaratır. Artık gördüğü hiçbir şey "uzakta" değildir. Kadınlara yapılan işkenceleri anlatırken aslında yalnızca bir olayı değil, bir sistemin kadın bedeni üzerindeki tahakkümünü dile getirir. Zekiye için geri dönülmez bir eşiğe işaret eder. Çünkü kadın olmak, burada yalnızca tanık olmak değil; doğrudan hedef olmak demektir. Ve tam da bu yüzden onun hikâyesi yalnızca politik değil; derin bir kadınlık deneyimidir.

Zekiye'nin dönüşümü bir anda değil; katman katman gerçekleşir. Önce görür, sonra anlamaya çalışır, ardından sorgular. Ama en sonunda, sadece bilmenin yetmediği bir noktaya gelir. Çünkü bazı gerçekler vardır ki, onları gördükten sonra aynı hayatı sürdürmek mümkün değildir. Zekiye için de tam olarak böyle olur. Artık yalnızca izleyen değil; müdahale eden bir kadına dönüşür.

Newroz'la kurduğu ilişki de bu dönüşümün en çarpıcı ifadesidir. 1989'da cebindeki kâğıtları yakarken, aslında yalnızca küçük bir ateş yakmaz; kendi içindeki eşiği geçer. "Kendi Newroz'umu kutluyorum" derken, kolektif bir hafızayı kişisel bir karara dönüştürür. O an, ateş onun için bir sembol olmaktan çıkar; bir dile, bir varoluş biçimine dönüşür. 1990'a gelindiğinde ise artık hiçbir şey eskisi gibi değildir. Baskı yoğunlaşmış,

sesler bastırılmış, Newroz yasaklanmıştır. Ama tam da böyle zamanlarda bazı kadınlar, kendilerine dayatılan sessizliği kabul etmez. Zekiye'nin "Ateş sadece çalı çırpıyla değil, insan bedeniyle de yanar" sözü, bir kararlılığın ifadesidir. Bu, elinden alınan tüm sözlerin yerine yeni bir söz kurma iradesidir. 21 Mart günü bedenini ateşe verdiğiğinde, Zekiye yalnızca bir eylem gerçekleştirmez. Kadın bedeninin pasif, korunması gereken, geri çekilmesi gereken bir alan olduğu fikrini parçalar. Kendi bedenini, tarihin en sert sözlerinden birine dönüştürür. Onun ardından kadınlar daha görünür olur, daha çok konuşur, daha çok meydanlara çıkar. Bugün Zekiye'ye baktığımızda, bir "fedakârlık" hikâyesi değil; bir kadının kendi çağının sınırlarını nasıl zorladığını görürüz. Onun yaptığı, suskunluğun içinden bir ses yaratmaktır. Ve o ses hâlâ yanmaya devam eder.

Bazı sorular vardır; cevabı verilmediğinde insanın içinde büyür, ağırlaşır ve sonunda bir hayata sığmaz hâle gelir. Rahşan'ın hikâyesi, tam da böyle bir sorunun içinden doğar: "Biz niye bir şey yapmıyoruz?"...

Rahşan Demirel, daha çocuk yaşta yerinden edilmiş bir hayatın içine doğar. İzmir'de büyür ama hafızası, ailesinin taşıdığı memleketle birlikte şekillenir. Evde anlatılanlar, gidip gelen Nisêbîn, yaşananlar ve susulanlar... Tüm bunlar onun kimliğini erken yaşta kurar. 1990'ların başı, yalnızca bir coğrafyada değil, genç zihinlerde de kırılmaların yaşandığı bir dönemdir. Cizîr'de, Nisêbîn'de, Şirnex'te yaşananlar; Newroz alanlarında açılan ateşler, bastırılan kalabalıklar, öldürülen insanlar... Rahşan bunları uzaktan izleyen biri değildir. İzmir'de olsa da yüreği o meydanlarda atar. Çünkü kimlik yalnızca yaşadığın yerle değil; ait hissettiğin acıyla da kurulur. Ama asıl kırılma, tanıklığın artık taşınamaz hâle geldiği yerde yaşanır. Cizîr'de yaşanan katliamlar, Nisêbîn'deki baskılar, öldürülen insanlar... Bunlar onun içinde yalnızca bir öfke değil; bir zorunluluk duygusu yaratır. Annesine sorduğu o soru, aslında kendisine yönelttiği bir çağrıdır. Çünkü bazı anlarda insan, başkalarının sessizliğini değil; kendi suskunluğunu taşıyamaz. 1992 Newroz'u, işte bu içsel birikimin dışa vurulduğu andır. Yasakların, tehditlerin, ölümlerin gölgesinde kurulan o ateş, Rahşan için bir seyir değil; bir çağrıdır. Ertesi gün Kadifekale'ye çıkarken yanında taşıdığı not, bir vedadan çok bir ilan gibidir. "Ben kendimi Newroz yapıyorum" derken, kendi bedenini bir sembole, bir söze dönüştürdüğünü açıkça ifade eder. Rahşan kendisine dayatılan sessizliği kabul etmemiştir. Bugün Rahşan'ı düşündüğümüzde, aklımızda kalan yalnızca ateş değil; o ateşi doğuran sorudur. Ve belki de en çok bu yüzden, onun hikâyesi bitmez. Çünkü o soru hâlâ oradadır:

"Biz, ne zaman ve nasıl cevap olacağız?"

Zekiye'nin ateşiyle açılan eşik, Rahşan'ın bedeninde başka bir biçimde devam eder. Biri 25 yaşında, diğeri henüz 17... Onları birbirine bağlayan şey tam da bu mesafenin içinden geçen ortak histir: suskunluğun artık taşınamaz oluşu. Zekiye ateşiyle bir kapı aralamıştı; Rahşan ise o kapıdan giren, o sözün devamını kuran genç bir kadın oldu. Zekiye'nin "ateş bir söz olabilir" diyerek açtığı yol, Rahşan'da bir soruya dönüşür: "Biz neden bir şey yapmıyoruz?" Bu soru ile o ateş arasında görünmeyen ama güçlü bir bağ vardır. Çünkü her ikisi de aynı tarihsel sıkışmışlıktan, aynı inkâr ve şiddet düzeninden beslenir. Zekiye'nin eylemi bir başlangıçsa, Rahşan'ınki o başlangıcın yankısı, genişlemesi ve gençleşmesidir. Kadınlar arasında kurulan bu görünmez hat yalnızca bir etki değil; aynı zamanda bir aktarım biçimidir. Deneyimin, acının ve direnişin kuşaktan kuşağa geçişi... Zekiye'nin yaktığı ateş, Rahşan'ın yüreğinde bir kıvılcım olarak büyür. Ve o kıvılcım, başka bir bedende yeniden alev alır.

Sürgünde Görünürlüğün Ateşi: Ronahi ve Berivan

Zekiye ve Rahşan'ın ateşleri Kürdistan'da bir kapı aralamıştı; Ronahî ve Berivan ise o kapıdan geçip Avrupa'nın gri ve soğuk sokaklarında özgürlük ateşini yeniden yaktılar.

Maraş'tan İsviçre'ye, Dêrsim'den Almanya'ya uzanan göç yolları, onların bedenlerini bir direniş sahnesine dönüştürdü. Sürgün yalnızca bir coğrafi mesafe değil; aynı zamanda kimliklerinin, kültürlerinin ve umutlarının bastırıldığı bir alan olmuştu. İşte o bastırılmışlıkta, kadın bedenleri en güçlü söz hâline geldi. İkisi de kendi acıları ve deneyimleriyle beslenen bir bilinçle Avrupa'da Kürt kadınların ve halkının sesi oldular.

Sürgünde yaşamak onlara hem baskıyı hem de direnişi öğretti; zira uzaklık, sessizliği değil, haykırmayı büyütüyordu. 22 Mart 1994'te Mannheim'ın soğuk meydanında yaktıkları ateş yalnızca bedenlerinin yanışı değildi; o ateş, Avrupa'nın gri betonlarına, yasaklara, sürgün hayatının dayattığı sessizliğe meydan okuyan bir çığlıktı. Arkalarında bıraktıkları mektuplar sadece kişisel bir vasiyet değil, bir manifestoydu: "Biz biliyor ve inanıyoruz ki, yaktığımız özgürlük ateşi, daha büyük ateşlerin yanmasına neden olacaktır. Bedenlerimiz, düşüncelerimiz Kürt halkına ve bütün insanlığa armağan olsun." Ronahî ve Berivan'ın ateşi yalnızca bir eylem değildi; Avrupa'nın farklı kentlerinde yaşayan sürgün kadınlara, kimliklerinden koparılmaya çalışılan tüm gençlere bir çağrıydı. O ateş, Newroz'un Kürdistan dışındaki yankısı, bir halkın sınır tanımayan direnişinin sesi oldu. Onlar, ateşi yakarak yalnızca kendilerini değil, tüm bir halkın özgürlük hayalini görünür kıldılar.

8 Mart'tan Newroz'a Sema Yüce

Sema Yüce, 8 Mart'ın kadın özgürlüğünü ve 21 Mart'ın Newroz'unu tek bir ateş hattında birleştiren bir kadındı. Onun eylemi kadınların özgürlük mücadelesi ile Kürt halkının özgürlük arayışının kesiştiği bir manifesto oldu. Zindanın soğuk hücreleri, baskı ve yıldırma politikalarıyla örülmüş olsa da Sema için orası yalnızca bir esaret yeri değil; düşüncesinin ve ruhunun derinleştiği, direnişin çiçeklendiği bir mekân oldu. Arkasında bıraktığı mektupta yazdığı gibi: "Bedenimi 8 Mart'tan 21 Mart'a bir köprü yapmak istiyorum." Bu söz, kadınların emeğini, mücadelesini ve iradesini Newroz'un direniş ruhuyla buluşturan derin bir anlam taşıyordu.

"Küllerinden yeniden doğmayı başaran her kadın, özgür Kürdistan'ın dokuyucusudur" sözü, onun direniş anlayışının ve Newroz'un hiç sönmeyen ruhunun özünü anlatır. Sema'nın ateşi, 8 Mart ve Newroz'u birbirine bağlayan bir köprü olarak, kuşaklar arası bir ışık, bir kıvılcım ve her zaman yanacak bir meşale hâline geldi. Bu ateş, kadın özgürlüğünün ve halkın özgürlüğünün birbirinden ayrılamayacağını gösteren, her Newroz'da yeniden doğan bir çağrıdır.

Sonuç: Susturulmuş Sözün Bedeni: Kadın ve Ateş

Bir kadın, tarihsel olarak baskının en yoğun, sözün en yasaklandığı, zulmün her yüreğe işlediği koşullarda bedenini ateşe vermeyi bir söz biçimi olarak seçer. Zekiye'nin Amed sokaklarındaki kıvılcımı, Rahşan'ın Kadifekale'de yükselen direnişi, Ronahî ve Berivan'ın Avrupa sokaklarında alevlenen duruşu ve Sema Yüce'nin zindandaki hücre ateşi bunu kanıtlar. Hepsi aynı soruyu sorar: Sessizliğe ne kadar dayanabilir bir kadın? Kadın, susturulmuş sözlerin, bastırılmış direnişin ve unutulmaya yüz tutmuş acıların taşıyıcısı olduğunda, kendi bedeni bir dil, bir manifesto ve tarihe kazınan bir söz hâline gelir. Bu eylemler tarihsel zorunluluklar ve baskılar bir noktada kadın bedeninde kendini ifade etme biçimine dönüşür. O an, bedeniyle konuşan kadın sadece kendi acısını dile getirmez; bir halkın hafızasına, bir kuşağın geleceğine ve özgürlüğün henüz söylenmemiş sözlerine ses olur. Newroz'un ateşi işte bu nedenle kadınların direnişinin ve sözünün ölümsüzleştiği bir sahnedir. Kadınların yaktığı ateş yalnızca bedensel bir eylem değil; bir söz, bir çağrı ve bir tarihsel tanıklıktır. Her kıvılcım geçmişin acısını bugüne taşır, gelecek kuşaklara yol gösterir. Ve bu ateş söndürülemez. Çünkü bedeni ateşe dönüşen her söz, özgürlüğe, direnişe ve hafızaya yazılmıştır. Ve her yanan beden, sessizliği parçalayarak bir fısıltıyı çığlığa; çığlığı tarihe dönüştürür.

“Ateş bir söz olabilir” diyen Zekiye, suskunluğun ortasında kendi sınırlarını zorlayarak bedenini tarihe kazıyor; Rahşan ise soruyor: “Biz niye bir şey yapmıyoruz?” ve genç kadınların sorusunu ateşe dönüştürüyor; Ronahî ve Berivan Avrupa sokaklarında ilan ediyor:

“Yaktığımız özgürlük ateşi, daha büyük ateşlerin yanmasına neden olacak,” ve sürgünde de direnişin görünür olacağını gösteriyor; Sema Yüce ise bir köprü kuruyor: “Bedenimi 8 Mart’tan 21 Mart’a taşımak istiyorum,” kadın özgürlüğü ile Newroz’un direnişini birbirine bağlıyor. Hepsi bedenlerini ateşe vererek sessizliğe meydan okuyor.

Feminist Dayanışmanın Sınırları: Savaş, Sessizlik ve Avrupa

Sakine Esen Yılmaz-22 Mart 2026

Sessizliği ve tepkisizliği besleyen bir başka neden ise Avrupa'daki kadın örgütlerinin yapısal örgütlenme biçimleridir. Pek çok kadın örgütü, projelere bağlı olarak varlığını sürdürebilmektedir. Kadınlarla kurulan ilişkiler ise çoğu zaman "yardım eden-yardım edilen" çerçevesinin dışına çıkamamaktadır. Dayanışma yerine danışmanlık, yardım ve destek odaklı bu yapılar, kadınların bireysel sorunlarının çözümüne yoğunlaşmaktadır

Erkek egemen dünyanın en eski ve en yıkıcı tezahürlerinden biri olan savaş, kadınları hiçbir zaman gerçek anlamda tarafı olmadıkları çok katmanlı bir şiddetin içine sürükler. Kadın bedeni yalnızca bir muharebe alanı olarak kalmaz; aynı zamanda düşmanlar arasında dolaşıma sokulan bir mesaj, bir tehdit ve bir tahakküm aracıdır.

Feminist hareket, bu bilinç ve gerçeklikten hareketle kendisini bir barış hareketi olarak tanımlar. Buna rağmen savaş ve çatışmalar, feminist hareketin kadın dayanışması ve kadınların evrensel kız kardeşliği iddialarının sınındığı, tam da bu noktada zorlandığı durumları ifade eder. Bu nedenle Avrupa'daki kadınların Orta Doğu'daki gelişmeleri nasıl ele aldığına baktığımızda açık ve güçlü bir yanıt bulmak zordur. Elbette olup bitenlere ilişkin sisli düşünceler içinde büyüyen bir kaygı ve korku vardır; kadın dayanışmasının bir gereği olarak geliştirilen empatinin tamamen yokluğundan da söz edemeyiz. Ancak bu endişeler, uzaktakiyle ilgili duyulan kaygının ötesine geçerek bir politik iradeye evrilemez; olduğu yerde donar, eksik kalır.

Kendisini feminist olarak tanımlayan ya da tanımlamayan yüzlerce kadın örgütünün bulunduğu Avrupa'da, başta Almanya olmak üzere, bugün Orta Doğu'da tüm yıkıcılığıyla süren ve kadınların hayatlarını cehenneme çeviren savaşlara karşı güçlü bir kadın barış hareketi ya da basın açıklamalarını aşan etkili bir dayanışma görmek mümkün değildir. Elbette bunun birçok nedeni vardır.

Öncelikle Avrupa'da çok sayıda göçmen kadın örgütü bulunmaktadır. Bu örgütler, kendi ülkeleriyle ilgili herhangi bir gelişme karşısında hızlıca mobilize olabilmektedir. Örneğin Kürt ve İranlı kadınlar, yaşananlar karşısında politik olarak güçlü refleksler geliştirebilmekte ve ilişkide oldukları –her ne kadar sınırlı sayıda olsa da– göçmen olmayan kadın örgütlerini de harekete geçirebilmektedir. Ne yazık ki aynı durum, örneğin Lübnanlı kadınlar için geçerli değildir. Çünkü göçmen kadın örgütleri de sahip oldukları güç ve görünürlük oranında Avrupa toplumlarında etkili olabilmektedir. Suriyeli ya da Libyalı kadınların güçlü örgütlenmeleri yoksa, bu bölgelerde yaşanan sorunların görünürlüğü de zayıf kalmaktadır. Bu durumda çoğu zaman yalnızca bireysel hikâyeleri ve trajedileri duyabiliyoruz; bu da bütünlüklü bir politik duruş geliştirilmesini zorlaştırmaktadır.

Göçmen olmayan ve göçmen kadınlarla temas hâlinde olmayan kadın örgütleri, yaşanan sorunları çoğu zaman göçmen kadın örgütlerinin “gündemi” olarak görmektedir. Bu gündem uyumsuzluğu, tersinden göçmen kadın örgütleri için de geçerli olabilmektedir.

Bir diğeri mesele ise savaşın taraflarından birini destekliyor gibi görünmek istememe ve bunun sonucunda ortaya çıkan pasifleşme durumudur. Örneğin Filistin-İsrail meselesinde hem İsraili kadınlarla hem de Filistinli kadınlarla aynı anda dayanışma kurmanın önündeki ideolojik engellerin aşılabilmesi bu durumu açıkça göstermektedir. Oysa feminizm hiçbir zaman nötr olmamıştır, olamaz da. Feminizmin tarafı her zaman kadınlardır; dili, milliyeti ya da sınıfsal konumu ne olursa olsun kadınlar.

Sessizliği ve tepkisizliği besleyen bir başka neden ise Avrupa'daki kadın örgütlerinin yapısal örgütlenme biçimleridir. Pek çok kadın örgütü, projelere bağlı olarak varlığını sürdürebilmektedir. Kadınlarla kurulan ilişkiler ise çoğu zaman “yardım eden–yardım edilen” çerçevesinin dışına çıkamamaktadır. Dayanışma yerine danışmanlık, yardım ve destek odaklı bu yapılar, kadınların bireysel sorunlarının çözümüne yoğunlaşmaktadır. Bu durum, gündelik ve yerel sorunların ötesine geçememeye ve meseleleri politik bir çerçevede ele alamamaya yol açmaktadır. Bunun sonucu olarak politik netlik de

sağlanamamaktadır. Politik netlik olmadığında ise güçlü bir politik tutum geliştirmek zorlaşmaktadır.

Tek tek kadınlarla kurulan “yardım eden–yardım edilen”, “danışmanlık veren–alan”, “destekleyen–desteklenen” ilişkilerinin, göçmen kadın örgütleri söz konusu olduğunda ya da özellikle Orta Doğu’daki kadınlar bağlamında farklı bir düzeye ulaştığını söylemek de zordur.

Orta Doğu’daki savaşların —ki buna Ukrayna savaşı da dâhil— Avrupa’ya yansması ise çoğunlukla artan yaşam masrafları ve göç meselesi çerçevesinde ele alınmaktadır. Feminist kadın örgütleri, yaşadıkları ülkelerdeki şiddet, gelir dağılımındaki adaletsizlik gibi temel sorunlara odaklanırken, Orta Doğu’da yaşananlar çoğu zaman “uzaktaki” bir gündem olarak kalmakta ve kız kardeşlik temelinde kurulan dayanışma gündeminin alt sıralarına itilmektedir. Oysa feminizm, yalnızca yerel sorunlarla sınırlı kalamayacak kadar geniş bir iddiaya sahiptir. Kadınların özgürleşmesi ancak dünyanın her yerindeki kadınların özgürleşmesiyle mümkündür. Bu nedenle dayanışmanın büyütülmesi zorunludur. Afrika’da ya da İsrail’de kadınlara yönelik tecavüzlere karşı da güçlü ve kitlesel tepkiler geliştirilebilmelidir.

Aslında her kadın ve her feminist örgüt, savaşların ve Orta Doğu’daki çatışmaların temelinde erkek egemen çıkar ilişkilerinin bulunduğunu bilmektedir. Özellikle Afganistan’da yıllarca süren savaşın ardından iktidarın Taliban’a devredilmesi, Suriye’de radikal İslamcı HTŞ’nin güç kazanması ve İran’a yönelik müdahalelerin benzer sonuçlar doğurma ihtimali, kadın örgütlerinde ciddi kaygılar yaratmaktadır.

Amerika’nın İran’a yönelik müdahalesinin ilk günlerinde bunu kutlayan bazı kadınlar için bile meselenin bir kadın özgürlük meselesi olmadığı; aksine İsrail’in güvenliği ve enerji kaynakları üzerindeki hâkimiyetle ilgili olduğu gerçeğini görmek uzun sürmedi.

Kadınlar, özgürlüğün ve demokrasinin savaşlar yoluyla kendilerine bahşedilmeyeceğinin farkındadır. Asıl mesele, bu farkındalığın feminist bir ilkesel duruşa ve kolektif eyleme dönüşmesidir.